

5. ÜNİTE: DÜNYA GÜCÜ OSMANLI DEVLETİ

DÜNYA GÜCÜ OSMANLI DEVLETİ (1453- 1600) (YÜKSELME DÖNEMİ)

Yükselme döneminin 1453 İSTANBUL'UN FETHİ ile başlayıp 1579 SOKULLU MEHMET PAŞA'NIN ÖLÜMÜYLE sona erdiği kabul edilir.

YÜKSELME DÖNEMİ PADİŞAHLARI:

- FATİH SULTAN MEHMET (II. MEHMET)
- II. BAYEZİD
- YAVUZ SULTAN SELİM (I. SELİM)
- KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN
- II. SELİM (SARI SELİM) (SOKULLU MEHMET PAŞA)
- III. MURAT (SOKULLU MEHMET PAŞA)

KONU 1: FATİH SULTAN MEHMET DÖNEMİ

FATİH SULTAN MEHMET (II. MEHMET)

- Fatih ikinci kez tahta çıktığında yapmayı planladığı her şeyin ön şartı olarak İstanbul'un fethini görmüş, bu yüzden hemen fethin hazırlıklarına girişmiştir.

İSTANBUL'UN FETHİ'NİN NEDENLERİ:

SİYASİ SEBEPLER

- Bizans'ın Osmanlı topraklarının ortasında yer alması ve Osmanlı topraklarını ikiye bölüyor olması.
- Bizans'ın sürekli Osmanlı şehzadelerini ve Anadolu Türk beyliklerini Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtması
- Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi sonucu sürekli Haçlı seferlerine neden olması.

DİNİ SEBEPLER

- Peygamberimizin İstanbul'un fethi ile ilgili hadisi: “ İstanbul elbet bir gün alınacaktır. Onu fethedecek komutan ne güzel komutandır, onu fethedecek asker ne güzel askerdir.”

EKONOMİK NEDENLER

- İstanbul'un İpek yolunun geçiş güzergâhında olması ve doğu-Batı ticaretini kontrol etmesi

İSTANBUL'UN FETHİ İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR:

- Anadolu Hisarının tam karşısına RUMELİHİSARI (BOĞAZKESEN) yaptırıldı. Böylece İstanbul'un Karadeniz bağlantısı kesildi ve buradan gelecek yardımlar engellendi.
- Avrupa'dan yardım gelmemesi için Macaristan, Sırbistan, Eflak ve Venedik ile antlaşmalar yapıldı.
- Karamanoğullarının üzerine gidildi. Karamanoğullarının barış istemesi üzerine affedilerek antlaşma yapıldı.
- İstanbul'a denizden yardım gelmesini önlemek, İstanbul'u denizden de kuşatmak için 400 parçalık bir donanma yapıldı.
- Bu donanma Marmara denizindeki adaların fethi ile görevlendirildi.

- “**ŞAHİ**” adı verilen büyük kuşatma topları döküldü.
- Bizans imparatorunun akrabası olan Mora despotlarından yardım almaması için akıncı beyleri Mora’nın fethine gönderildi.
- Bizans’ın İstanbul çevresindeki **VİZE** ve **SİLİVRİ** kaleleri fethedildi.
- Tekerlekli kuşatma kuleleri yapıldı.
- Kuşatma sırasında aşırma gülleler atabilen **HUMBARA** bizzat Fatih Sultan Mehmet tarafından icat edildi.

NOT: Humbara bugünkü **HAVAN TOPU** olarak hala kullanılan önemli bir silahtır.

BİZANS’IN KUŞATMAYA KARŞI YAPTIĞI HAZIRLIKLAR:

- Papa’dan ve Avrupa’dan yardım istediler. Gelecek bu yardım karşılığında Ortodoks kilisesinin Katolik kilisesine bağlanması dahi kabul edildi.
- Osmanlı gemilerinin Haliç’e girmesini engellemek için Haliç’in ağzı büyük zincirlerle kapatıldı.
- Surlar onarıldı ve kuvvetlendirildi.
- Şehre 1 yıl yetecek yiyecek ve Su stoklandı.
- Bizans kuşatmada en çok Rum Ateşi denilen GREJUVA’YA güvenmiştir.

KUŞATMA VE FETİH

- Tüm bu hazırlıkların ardından Osmanlı ordusu 6 Nisan 1453'te İstanbul'u kuşattı.
- 18 Nisana kadar toplarla surlar yıkılmaya çalışıldı. Ancak Savunmacılar kuvvetlerinin büyük kısmını kara surlarına yığdığı için istenilen sonuç elde edilemedi.
- Fatih, kuşatmanın başarılı olabilmesi için denizden de saldırmak gerektiğini, bunun içinde Haliç’e girilmesi gerektiğini biliyordu.
- Bir kaç kez Osmanlı donanması Haliç'in önündeki zinciri kesmeyi denediyse de başarılı olamadı.

- Bu sırada İstanbul'un yardımına gelen Dört Ceneviz gemisinin Osmanlı donanmasını aşarak Haliç'e girmeyi başarması genç Padişahı çok kızdırmış, askerlerin moralini bozmuştur. (Rivayete göre öfkeden deliye dönen padişah atını denize sürerek "Bre nasıl yenilirsiniz" diye haykırmıştır.)

<https://tarihdersi.net/>

- Fatih tüm ümitlerin söndüğü bir anda dünya tarihine geçecek bir karar verir. Kasımpaşa sırtlarından açılacak bir yolla gemiler karadan Haliç'e indirilir.
- 23 Nisan sabahı Haliç'te Osmanlı gemilerini gören Bizans savunması büyük bir çöküntü yaşar.
- Nihayetinde 54 gün süren kuşatma büyük fedakârlıklarla 29 Mayıs 1453'te başarıyla sonuçlanır. İstanbul Fethedilmiştir.

İSTANBUL'UN FETHİNİN TÜRK TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI:

- Osmanlı Devleti'nde Kuruluş devri bitti, YÜKSELME dönemi başladı.
- Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'deki toprakları birleşti. Yani toprak bütünlüğü sağlandı.
- İpek yolu ve Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan ticaret yolunun kontrolü Osmanlı Devleti'ne geçti.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin 3. ve son başkenti oldu.
- Osmanlı Devleti ve Fatih Sultan Mehmet Türk-İslam dünyasında büyük bir saygınlığa kavuştu.
- II. Mehmet, FATİH unvanını aldı.

DİKKAT: Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethi ile elde ettiği sınırsız otorite sayesinde Osmanlı Devletini bir CİHAN Devleti (Cihanşümül) haline getirecek pek çok önemli adım atmıştır.

İSTANBUL'UN FETHİNİN DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI:

- Ateşli silahların surlar üzerindeki etkisi anlaşıldı ve ne kadar sağlam olursa olsun her surun yıkılabileceği ispatlandı. BU FEODALİTENİN GİDEREK ZAYIFLAMASINA ve Merkezi Krallıkların giderek güçlenmesine sebep oldu.
- Ticaret yollarının Türklerin eline geçmesi (Baharat yolu da Memlûklerin elinde) Avrupalıları yeni yollar aramaya itti. Bu arayış COĞRAFİ KEŞİFLERİ ortaya çıkardı.
- İstanbul'dan kaçan Bizanslı bilim adamları İtalya'ya giderek burada RÖNESANS'IN doğmasına ortam hazırladılar.
- 1000 yıllık ömrüyle tarihin en uzun süren devletlerinden biri olan Bizans (Doğu Roma) devleti yıkıldı.
- Orta Çağ bitti, YENİÇAĞ başladı.

ORTODOKS KİLİSESİNİN DURUMU:

- İstanbul'daki Fener Rum Patrikhanesi Hristiyanlığın iki mezhebinden birisinin merkeziydi. Fatih, İstanbul'un fethinden sonra Patrikhanenin İstanbul'da kalmasına izin verdi.

BÖYLECE:

- Osmanlı Devleti Ortodoks Mezhebinin koruyucusu haline geldi.
- Osmanlı Devleti bu sayede topraklarında yaşayan Hristiyanları kontrol altında tutabilecekti.
- Hristiyanların birliği, dolayısıyla Haçlı zihniyetini parçalamak istemiştir.

FATİH (II. MEHMET) DÖNEMİ DİĞER FETİHLER

DİKKAT: Fatih İstanbul'un fethi ile elde ettiği sınırsız otorite sayesinde;

- Daha önce oluşan olumsuz düşünceleri (İlk taht tecrübesi) silmiş,
- Çandarlı Halil Paşa başta olmak üzere iktidarını gölgeleyen kişileri yok etmiş,
- Başta Yeniçeriler olmak üzere tüm orduyu disiplin altına almış,
- Osmanlı devlet yönetiminde yaptığı bir dizi değişiklik ile iktidarını güçlendirmiş ve
- Devleti çok daha merkezîyetçi bir kimliğe büründürmüştür.

BÖYLECE:

- Kurmayı düşündüğü CİHAN DEVLETİ "CİHANŞÜMÜL DEVLET" için fetihlere girişmiştir.

1. BALKAN FETİHLERİ:

- Belgrat hariç tüm Sırbistan fethedildi.
- Eflak fethedildi.
- Bosna ve Hersek fethedildi.
- Boğdan fethedildi.
- Arnavutluk fethedildi

NOT: Balkan yerine batıdaki fetihler denilse idi **Mora** ve İtalya'nın **Otranto** fetihleri de bu başlığa eklenebilir.

2. BİZANS'I DİRİLTME UMUTLARININ YOK EDİLMESİ:

- Mora Fethedildi.
- Trabzon Rum İmparatorluğu yıkıldı. Ve Trabzon alındı.

NOT: Bizans İmparatoru ile akraba olan Trabzon Rum İmparatorluğu ve Mora despotları yok edilerek ileride hiç kimsenin Bizans'ı tekrar kurmaması sağlandı.

3. AKDENİZ HAKİMİYETİNİN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Mora fethedildi.
- Zenta, Kefalonya, Ayamavra gibi yunan adaları alındı.
- İtalya Seferi ile OTRANTO kalesi alındı.

NOT: Fatih Otranto'yu fethederek İtalya'ya ayak basmıştır. (ROMA KAYZERİ OLMA AMACINDADIR.) Ancak ondan sonra gelenler bu kalenin önemini anlayamamış ve kale tekrar kaybedilmiştir.

4. KARADENİZ HÂKİMİYETİNİN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Cenevizlilerden, AMASRA alındı.
- İsfendiyoğullarından, SİNOP alındı.
- Trabzon Rum İmparatorluğu yıkıldı ve Trabzon alındı.

DİKKAT: Bu üç fetihle Karadeniz'in Anadolu sahilleri egemenlik altına alındı. (İstanbul'un fethini buna ekleyebiliriz)

- Cenevizlilerden, KIRIM alındı.

DİKKAT: Böylece Karadeniz bir Türk gölü haline geldi.

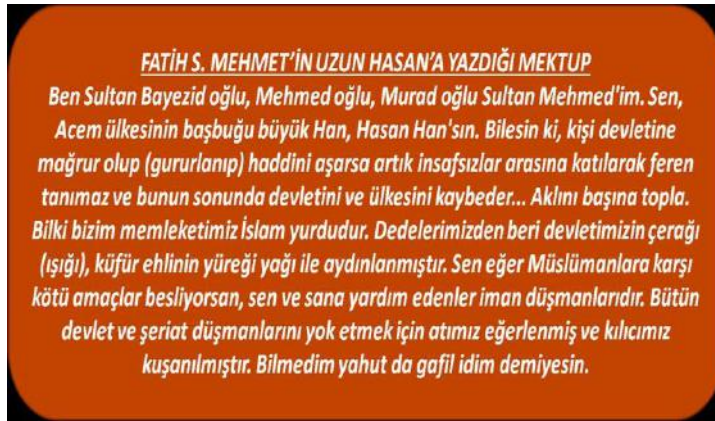
5. ANADOLU TÜRK SİYASİ BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Sinop alındı.
- Karamanoğullarından Niğde, Konya, Karaman alındı.
- AKKOYUNLULAR ile OTLUKBELİ savaşı yapıldı.

6. ANADOLU SİYASİ BİRLİĞİNİ SAĞLAMAK İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Amasra Fethedildi.
- Trabzon fethedildi
- Sinop alındı.
- Karamanoğullarından Niğde, Konya, Karaman alındı.
- AKKOYUNLULAR ile OTLUKBELİ savaşı yapıldı.

OTLUKBELİ SAVAŞI (1473) (FATİH / UZUN HASAN)

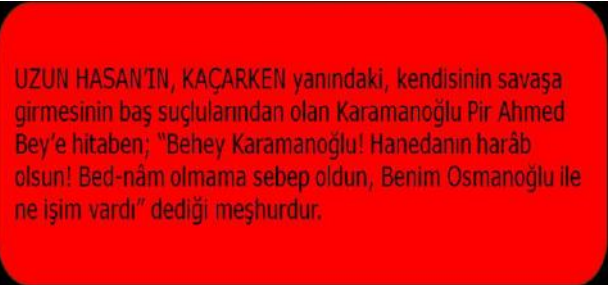

OTLUKBELİ SAVAŞININ NEDENLERİ:

- Her iki hükümdarın da Türk-İslam dünyasının lideri olmak istemesi.
- Uzun Hasan'ın Anadolu Türk Birliği'ni tehdit etmesi.
- Uzun Hasan'ın Osmanlı Devleti'nin düşmanı olan Venedik, Trabzon Rum İmparatorluğu, Karamanoğulları ile ittifak yapması.

OTLUKBELİ SAVAŞININ SONUÇLARI:

- Savaş Osmanlı Devleti'nin kesin galibiyeti ile sonuçlandı.
- Akkoyunlu devleti yıkılma sürecine girdi.
- Bu Devletin yerine İran'da daha tehlikeli bir devlet olan Şii SAFEVİ DEVLETİ kuruldu.
- Anadolu Türk Birliğinin kurulması için önemli bir adım atıldı.

7. OSMANLI-MEMLÜK İLİŞKİLERİ:

- Memlûk devleti halifeyi koruması altında bulundurduğu için İslam dünyasının lideri durumundaydı
- Ancak İstanbul'un fethiyle Peygamber müjdesine ulaşan Fatih ve Osmanlı Devleti bu konuda Memlûklere rakip olmaya başladı.
- Bu dönemde yaşanan **HİCAZ SU YOLLARI MESELESİ** ilişkilerin daha da bozulmasına neden oldu.
- Buna karşılık fatih döneminde Memlûklerle herhangi bir savaş yapılmamıştır.

<https://tarihdersi.net/>

8. VENEDİKLİLER İLE SAVAŞ VE İLK İMTİYAZLAR

- Venedikliler ile 16 yıl süren savaşlarda Osmanlı Devleti Karada, Venedik ise Denizlerde üstünlük sağlamıştır.
- Sonuçta Venedikliler ile **1473 İSTANBUL ANT.** imzalandı.

Antlaşmaya göre:

- Venedik'te Osmanlı Devleti de savaşta aldıkları yerleri geri verecek
- Venedik Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı ve vergi verecek
- Osmanlı Devleti Venedik'e bazı ticari ayrıcalıklar verecek.

BU İMTİYAZLAR:

- Venedikli tüccarlar Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabilecek.
- Venedik İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecek. (BALYOS)
- Osmanlı ülkesinde Venedikli tüccarlar ile Osmanlı tüccarı arasındaki davalara Osmanlı makamları bakacak;
- Ancak Osmanlı ülkesine iki Venedikli tüccar arasındaki davalara Venedikliler bakacak.

VENEDİKLİLERE İMTİYAZ (KAPİTÜLASYON) VERİLME NEDENLERİ:

- Avrupa Hristiyan birliğini parçalamak
- Akdeniz ticaretini canlandırmak.
- Doğudan gelen malları Venedikliler aracılığıyla Batı'ya satmak.

KONU 2: II. BAYEZİD DÖNEMİ

- II. BAYEZİD DEVRİ **YÜKSELME DÖNEMİ İÇİNDEKİ DURAKLAMA DÖNEMİ** OLARAK KABUL EDİLİR. BU DÖNEMDE FETİHLER DURMA NOKTASINA GELMİŞTİR.

BUNUN NEDENLERİ:

- Cem Sultan İsyanı
- Şahkulu ve Nur Halife İsyanları
- II. Bayezid'in kişiliği

CEM SULTAN İSYANI:

- Fatih döneminde sonu gelmez seferlerden, savaşlardan yorulan yeniçeriler, daha çok Fatih'e benzeyen Cem Sultan'ı değil de daha sakin karakterli olan Bayezit'i desteklediler.
- Ancak Cem Sultan bunu kabul etmedi ve ağabeyine karşı taht mücadelesine girdi.
- Bu mücadeleyi kaybedince Memlûklere sığındı.
- Tekrar Rumeli'ye geçip savaşmayı planlarken ST. JEAN ŞOVALYELERİ tarafından önce Fransa'ya sonra Papa'ya götürüldü.

- Cem Sultan'ı Osmanlı'ya karşı kullanmaya çalıştılar. Bunu başaramayınca da öldürdüler.

NOT 1: Cem Sultan İsyanı Osmanlı Devletinin bir iç sorunu iken DIŞ SORUN haline gelmiştir.

NOT 2: Cem Sultan'ın Avrupalıların elinde olması II. Bayezid'in Avrupa'ya yönelik herhangi bir fetih hareketinde bulunmasına engel olmuştur.

ŞAHKULU VE NUR HALİFE İSYANLARI:

- Akkoyunlu Devleti'nin yıkılması ile İran'da ŞAH İSMAİL tarafından Şii SAFEVİ DEVLETİ kuruldu.
- Safevi Devleti II. Bayezit'in izlediği pasif politikadan yararlanarak Anadolu'da yoğun şekilde Şii propagandası yapmaya başladı.
- Bu Şii faaliyetleri sonunda ŞAHKULU ve NUR HALİFE isyanları çıkmış, özellikle Şahkulu isyanı güçlükle bastırılabilmiştir.

DİKKAT:

- Anadolu'da tüm bunlar yaşanırken, Şii faaliyetleri ve isyanlar artarken Yavuz Sultan Selim Trabzon Sancakbeyidir.
- Babasının pasif politikasını eleştirerek ona karşı harekete geçer.
- Ayrıca tahta çıktığında önce doğu meseleleri ile ilgilenmesi de bu yüzdendir.

İSPANYA'YA YARDIM:

- İspanya'da Hristiyanlar birleşerek yüzyıllardır burada yaşayan Müslüman ve Yahudileri (ENDÜLÜS EMEVİLERİ) katletmeye başlamıştır.
- Bunun üzerine yardıma giden Osmanlı denizcileri Müslümanları Afrika'ya, Yahudileri Anadolu'ya taşımışlardır.

NOT: Osmanlı devleti burada yaşananlara engel olamadığı gibi yeterince yardım da edememiştir. Bunun sebebi II. Bayezid'in izlediği pasif politika ve Cem Sultan'ın Avrupalıların elinde olmasıdır.

OSMANLI-MEMLÜK SAVAŞLARI:

- Fatih döneminde bozulan ilişkiler Özellikle Cem Sultan'a yardım ettikleri için savaşa dönüşmüş, 16 yıl süren savaşlarda iki tarafta bir sonuç alamamıştır.

NOT: Cem Sultan Olayı Osmanlı'nın bir iç sorunu iken bir DIŞ SORUN haline gelmiştir.

KONU 3: YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ

- Babasına karşı isyan ederek tahta çıkan ilk Osmanlı şehzadesidir.
- Babasına karşı iki kez savaşmış, her ikisinde de yenilmesine rağmen yeniçerilerin desteğini alarak tahta çıkmıştır.

DİKKAT: Fatih devrinde sonu gelmez seferlerden yorulan yeniçeriler bu yüzden Cem Sultan'ı desteklememişlerdi. II. Bayezid devrindeki pasif politikadan rahatsız olmuşlar, onları yeni fetihlere taşıyacağına inandıkları Şehzade Selim'i desteklemişlerdir.

Yavuz Sultan Selim

- 8 Yıllık hükümdarlığı boyunca sadece doğu ile uğraşan tek Osmanlı padişahıdır.
- Ayrıca tahtta kaldığı süre ile kıyaslanınca en çok toprak kazanan,
- Osmanlı Hazinesini en çok dolduran Osmanlı padişahıdır.

DİKKAT: Yavuz Sultan Selim Osmanlı Hazinesini ağzına kadar doldurmuştur. Neslinden gelenlere "Bundan böyle hazine benim mührüm ile açılıp, kapansın. Ta ki bir başkası hazineyi benden daha fazla doldurana kadar" diye vasiyet etmiştir. Osmanlı Devleti yıkılana kadar Hazine hep Yavuz'un mührü ile açılıp kapanmıştır.

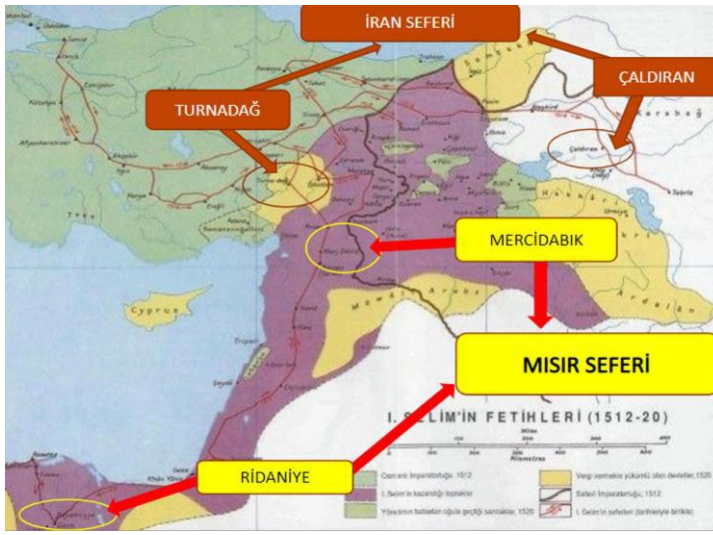
<https://tarihdersi.net/>

İRAN SEFERİ (ÇALDIRAN VE TURNADAĞ SAVAŞLARI)

İRAN SEFERİNİN SEBEPLERİ

- Yavuz Trabzon'da Sancak beyi iken Anadolu'daki Şii tehlikesinin ve Safevi Devleti'nin Osmanlı Devleti için ne kadar tehlikeli olduğunu görmüştür.
- Yavuz Osmanlı Devletini yıkabilecek bir tehlikenin (TİMUR BELASINDA olduğu gibi) ancak doğu'dan geleceğini düşünmüştür.
- Önce Doğu'da güvenliği sağlayıp sonra Batı'ya yönelmeyi düşünmüştür.
- Bu yüzden tahta çıkar çıkmaz İRAN SEFERİNE çıkmıştır.

İRAN SEFERİ (ÇALDIRAN SAVAŞI / TURNADAĞ SAVAŞI)

1. ÇALDIRAN SAVAŞI (1514)

NEDENLERİ:

- İki hükümdarın (Yavuz Sultan Selim- Şah İsmail) Türk-İslam dünyasının lideri olmak istemesi.
- Şah İsmail'in, Anadolu'da Şii propagandası yapması.
- Safevilerin Orta Asya'dan gelen Türklerin Anadolu'ya girmesini engellemesi. Bu yüzden İskân siyasetini olumsuz etkilemesi.
- Yavuz'un İpek Yolu'nun Van-Tebriz hattını ele geçirmek istemesi

SONUÇLARI:

- Savaş Osmanlı Devleti'nin galibiyeti ile sonuçlandı.
- Anadolu'daki Şii tehlikesi ortadan kalktı.
- Tebriz, Musul, Kerkük Osmanlı topraklarına katıldı.

2. TURNADAĞ SAVAŞI (1515):

- İran seferi dönüşünde DULKADİROĞULLARI Beyliği ile Turnadağ Savaşı yapıldı.
- Maraş, Elbistan dolayları alınarak bu beyliğe son verildi.

BÖYLECE:

- ANADOLU TÜRK BİRLİĞİ KESİN OLARAK SAĞLANDI.
- Dulkadiroğullarının alınması ile Osmanlı Devleti Memlûk Devleti ile komşu olmuş ve Osmanlı-Memlûk ilişkileri bozulmuştur.

MISIR SEFERİ (MERCİDABIK VE RİDANİYE SAVAŞLARI)

MISIR SEFERİ'NİN SEBEPLERİ:

- Abbasi halifesi Memlûk himayesi altında olduğu için Memlûk Devleti'nin İslam dünyasının lideri durumunda olması.
- Özellikle İstanbul'un fethinden itibaren iki devletin İslam liderliği konusunda rekabete girmesi.
- BAHARAT Yolu'nun Mısır'dan geçmesi ve Memlûklerin kontrolünde olması.
- Memlûklerin Osmanlı Devleti'nin düşmanları ile işbirliği yapması.
- Yavuz S. Selim'in Dulkadiroğulları beyliğine son vermesi.

YAVUZ SULTAN SELİM;

- 1515 MERCİDABIK
 - 1516 RİDANİYE
- SAVAŞLARINDA MEMLÜKLER DEVLETİNİ YIKMIŞ VE MISIR'I FETETMİŞTİR.**

MISIR SEFERİNİN SONUÇLARI:

- Memlûk Devleti yıkıldı.
- Memlûk Devleti'ne ait olan MISIR, SURİYE, FİLİSTİN, HİCAZ (KUTSAL TOPRAKLAR) Osmanlı topraklarına katıldı.
- HALİFELİK Osmanlı Devleti'ne geçti.

NOT 1: Osmanlı Devleti böylece TEOKRATİK devlet özelliği kazanmıştır.

NOT 2: Osmanlı Padişahları uzun süre (1774 Küçük Kaynarca Ant. Kadar) Halifeliğin siyasi gücünden yararlanma ihtiyacı hissetmemiştir.

NOT 3: Yavuz, Memlûkler gibi Abbasi soyunu koruyarak Halifeliği devam ettirmemiştir. Bu unvanı kendisi kullanmıştır. Yani Halife unvanını kullanan ilk Osmanlı Padişahıdır.

- Kutsal Emanetler İstanbul'a getirilmiştir.
- İslam dünyasının lideri Osmanlı Devleti oldu.
- Baharat yolu Osmanlı kontrolüne geçti.

DİKKAT: Osmanlı Devleti Baharat Yolundan yeterince faydalanamamıştır. Çünkü Avrupalılar Hint Deniz Yolu'nu keşfetmiş ve Akdeniz ticaretinin önemi azalmıştır.

- Osmanlı Devleti Büyük bir zenginlik elde etti.
- Kuzey Afrika'daki ilk toprak (Mısır) fethedildi. Böylece ileride Kuzey Afrika'nın fethi için önemli bir üs elde edildi.
- Venedik Kıbrıs için Memlûklere ödediği vergiyi Osmanlı Devleti'ne ödemeye başladı.

<https://tarihdersi.net/>

KONU 4: KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ

MUHTEŞEM SÜLEYMAN / İÇ İSYANLAR

- Sultan Süleyman, Batıların verdiği isimle MUHTEŞEM SÜLEYMAN, doğu dünyasında ise KANUN YAPAN SÜLEYMAN.
- Onun 46 yıllık saltanatı Osmanlı Devleti'nin en parlak dönemidir.

ÇÜNKÜ:

- Sultan Süleyman Yavuz Sultan Selim'in tek oğludur. Yani taht mücadelesi yapmak zorunda kalmamıştır.
- Babasından her alanda zirvede bir devlet devralmıştır.
- Tecrübeli devlet adamları,
- Düzenli ve çağın en modern silahlarını kullanan bir ordu,
- Ağzına kadar dolu bir hazine,
- Doğu'da rakibi olmayan, Türk-İslam dünyasının lideri durumunda olan bir devlet.

Kanuni Sultan Süleyman Tahta ilk çıktığında İÇ İSYANLAR ile uğraşmıştır.

BU İSYANLAR:

1. CANBERDİ GAZALİ İSYANI:

- Memluk komutanlarından olup, Yavuz'un Memluk seferinde Osmanlılara karşı savaşmış Memlükler yıkılınca Yavuz'un gözüne girmeyi başarmış ve Şam valiliğine tayin edilmişti. Yavuz'un ölümüyle, Memluk Devleti'ni yeniden kurmak için isyan etti. İsyani bastırıldı. (1521)

NOT: Bağımsız bir devlet kurmayı amaçladığı için siyasi nitelikli bir isyandır.

2. AHMET PAŞA İSYANI:

- Mısır'a vali olan Ahmet Paşa buradaki Memlûk kalıntılarından da kışkırtması ile bağımsız olmak için isyan etti.
- Uzun uğraşlar sonunda isyan bastırıldı. (1524)

NOT: Bağımsız bir devlet kurmayı amaçladığı için siyasi nitelikli bir isyandır.

3. KALENDEROĞLU İSYANI:

Devletin göçebe yaşam süren Şii Türkmenleri denetlemek istemesi ve Bazı Sipahilerin Tımarlarının ellerinden alınması isyanın çıkış nedenidir. İsyani CELALİ AYAKLANMASI özelliği gösterir. 1527'de bastırılmıştır.

NOT: Sosyo-ekonomik nitelikli bir isyandır.

4. BABA ZÜNUN İSYANI:

Yozgat'ta ki Bozok Türkmenleri kendilerine belirlenen vergiyi ağır bularak isyan etmiştir. İsyanda Şii desteği de vardır. İsyani 1527'de bastırılmıştır.

NOT: Sosyo-ekonomik, hatta dini nitelikli bir isyandır.

<https://tarihdersi.net/>

KANUNİ DÖNEMİ BATIDA GELİŞMELER

DİKKAT: Kanuni Sultan Süleyman Dönemi, Osmanlı Devleti'nin gücünün zirvesine ulaştığı bir dönemdir. Ancak bu dönemde doğu'da Osmanlı İmparatorluğu yükselirken, Batı'da yani Avrupa'da başka bir güç yükselmektedir. **Kutsal Roma Germen İmparatorluğu** ve bu devletin kurucusu durumundaki **HABSBURG HANEDANI**, Kanuni'nin en büyük rakibi Kutsal Roma Germen İmparatoru **Şarlken**'dir. Avusturya Kralı Ferninand Şarlken'in kardeşidir. Bu aile Macaristan tahtında da hak iddia etmektedir.

1. OSMANLI-MACARİSTAN İLİŞKİLERİ:

A. BELGRAT'IN FETHİ:

- Macar Kralı Layoş, Kutsal Roma-Germen İmparatoru Şarlken'e güvenerek Osmanlı Devleti'ne düşmanca davranmış, elçisinin öldürmüştür.
- Bunun üzerine sefere çıkan kanuni BELGRAT'ı fethetti. 1521

Böylece:

- Orta Avrupa'nın kapıları Türklere açıldı.
- Sırbistan'ın fethi tamamlandı.

B. MOHAÇ MEYDAN SAVAŞI (1526):

- Macaristan'ın Belgrat'ı geri almak için saldırması ve
- Şarlken'in eline esir düşen Fransa Kralının yardım istemesi üzerine Macaristan üzerine sefere çıkan Kanuni sadece 2 saat süren Mohaç meydan savaşı Macarları yenmiştir.

Böylece:

- Budin (Macar Başkenti) fethedildi. Ve Macaristan Osmanlı egemenliğine girdi.
- Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa egemenliği güçlendi.
- Osmanlı Devleti Avusturya ile komşu oldu ve çok uzun sürecek Osmanlı-Avusturya mücadelesi başladı.

NOT: Savaşın sadece 2 saat sürmesi Osmanlı Devleti'nin askeri açıdan Avrupa'dan ne kadar üstün olduğunu gösterir.

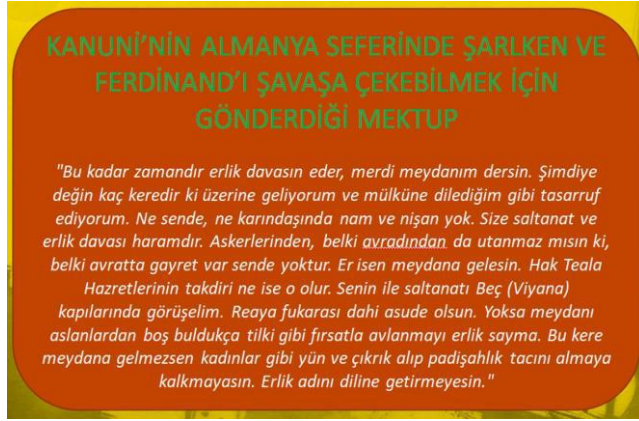

2. OSMANLI-AVUSTURYA İLİŞKİLERİ:

A. I. VIYANA KUŞATMASI (1529):

- Avusturya Kralı Ferdinand Macaristan Kralı ile akrabalığı (HABSBURG HANEDANI) dolayısıyla Macaristan üzerine hak iddia ediyordu.
- Ferdinand'ın, Budin'i alması üzerine sefere çıkan Kanuni Budin'i geri aldığı gibi, Ferdinand'ı savaşa zorlamak için Viyana'yı kuşattı.
- Ancak kuşatmaya hazırlıklı gelinmemesi ve kışın yaklaşması üzerine kuşatmayı kaldırarak geri döndü.

B. ALMANYA SEFERİ (1532) VE İSTANBUL ANTLAŞMASI (1533):

- Ferdinand'ın Budin'i kuşatması üzerine tekrar sefere çıkan Kanuni hem Ferdinand'ı hem de ağabeyi Şarlken'i (Kutsal Roma Germen İmparatoru / HABSBURG HANEDANI) savaşa zorlamak için Almanya içlerine kadar ilerledi.
- Ancak her ikisi de karşısına çıkmayınca geri döndü.
- Bu seferin dönüşünde Avusturya ile İSTANBUL ANTLAŞMASI (1533) yapıldı.

Antlaşmaya göre:

- Avusturya Macaristan işlerine karışmayacak
- Avusturya Arşidük'ü (Kralı) protokol bakımından Osmanlı Sadrazamına denk sayılacak

DİKKAT: Bu madde, Avusturya'nın Osmanlı üstünlüğünü kabul etmesi anlamına gelir.

C. ZİGETVAR SEFERİ (1566):

- İstanbul antlaşması da sorunu çözmemiş ve mücadele devam etmiştir.
- Avusturya'nın Erdel'e saldırması üzerine sefere çıkan kanuni Zigetvar kalesini kuşattı.
- Kuşatma sırasında vefat etti.

NOT: Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki mücadele 18. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir.

3. OSMANLI- FRANSIZ İLİŞKİLERİ VE KAPİTÜLASYONLAR:

Kanuni Sultan Süleyman;

- Fransa'yı yanına çekerek Avrupa haçlı birliğinin oluşmasını engellemek,
- Akdeniz ticaretini canlandırmak,
- Doğu'dan gelen malları Fransızlar aracılığıyla Batı'ya satmak

Gibi amaçlarla Fransa'ya bazı Kapitülasyonlar (Ayrıcalık) vermiştir.

BUNLAR:

- Fransız tüccarlar Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabilecek ve başka ülke tüccarına göre daha az vergi ödeyecek.
- Türk tüccarlarda Fransa'da aynı haklardan yararlanacak.
- Bir Fransız tüccar ile bir Türk tüccar arasındaki anlaşmazlığa Türk makamları bakacak
- Osmanlı ülkesinde iki Fransız tüccar arasındaki anlaşmazlıklara Fransız hakim bakabilecek

YORUM: Bir devletin, başka bir devletin topraklarında mahkeme kurabilmesi egemenlik haklarından bir taviz olarak sayılabilir.

- Bu antlaşma iki ülke hükümdarı hayatta kaldığı sürece geçerli olacak.

NOT: Antlaşma bu haliyle devleti değil, yalnızca imzalayan kişileri bağlar durumdadır. Yani Kapitülasyonlar henüz sürekli değildir.

<https://tarihdersi.net/>

KANUNİ DÖNEMİ DOĞUDA GELİŞMELER

- Yavuz Sultan Selim döneminde İran'daki Şii Safevi Devleti'ne büyük bir darbe vurulmuştu.
- Şah İsmail'in ölümünden sonra yerine oğlu Şah Tahmasb geçti ve düşmanca siyaseti sürdürdü.
- Kanuni döneminde Osmanlı Devleti Batı'da Avusturya ile mücadele ederken; Doğu'da sürekli Safeviler ile mücadele etmiştir.
- Kanuni, İran üzerine 4 büyük sefer düzenlemiştir.
- Bu seferlerden en ünlüsü I. İran seferi olan IRAKEYN (iki Irak) seferidir.

Bu seferlerin sonunda;

- Bağdat, Karabağ, Revan, Nahçıvan ele geçirilmiş
- Safevilerin isteği üzerine AMASYA Antlaşması (1555) yapılmıştır.

Antlaşmaya göre:

- Karabağ, Nahçıvan, Revan, Bağdat Osmanlı Devleti'nde kalacak
- Antlaşma 25 yıl geçerli olacak

ANLAŞMANIN ÖNEMİ: Amasya antlaşması Osmanlı Devleti ile İran arasında yapılan ilk antlaşmadır.

KANUNİ DÖNEMİ DENİZLERDE GELİŞMELER

DİKKAT: Kanuni Sultan Süleyman devri Osmanlı denizciliğinin zirvesidir. Bunda Akdeniz'de korsanlık yapan Hızır reis'in Osmanlı hizmetine girmesinin etkisi büyüktür. Kanuni'nin daveti ile İstanbul'a gelen **Hızır Reis**, **BARBAROS HAYREDDİN PAŞA** adıyla Osmanlı donanmasının KAPTAN-I DERYA'SI olmuştur.

1. RODOS'UN FETHİ (1521):

- Rodos Akdeniz'de korsanlık yapan Saint Jean şövalyelerinin elinde idi.
- Rodos'un Fethi ile Suriye-Mısır deniz yolunun güvenliği sağlandı.

2. CEZAYİR'İN OSMANLI DEVLETİ'NE KATILMASI (1534):

- Akdeniz'de Hristiyanlara karşı mücadele eden Hızır reis ve kardeşleri İlyas ve Oruç reisler Cezayir'i ele geçirmişlerdi.
- Kanuni'nin daveti ile Hızır Reis Osmanlı hizmetine girdi.
- Böylece Cezayir de Osmanlı toprağı haline geldi.

3. PREVEZE DENİZ ZAFERİ (1538):

- Hızır Reis (BARBOROS HAYREDDİN PAŞA) Osmanlı hizmetine girerek Kaptan-ı Derya olduktan sonra Akdeniz hâkimiyetini sağlamak için seferler yapmaya başladı. Venediklilere ait pek çok kaleyi fethetti.
- Bu faaliyetlerden rahatsız olan Avrupalı Devletler Roma-Germen İmp. Şarlken öncülüğünde birleşerek büyük bir haçlı donanması oluşturdular.
- **Bu ittifaka; Roma-Germen, Papa, İspanya, Portekiz, Venedik** katıldı.

- Donanmanın başına ünlü Cenevizli ANDREA DORİA getirildi.
- Haçlı donanmasının büyük sayı üstünlüğüne rağmen Kurt kapanı taktiğini kullanan BARBAROS HAYREDDİN PAŞA büyük ustalıkla savaşı kazandı.

ÖNEMİ:

- Preveze Deniz Zaferi denizlerde kazandığımız en büyük başarıdır.
- Bu zaferden sonra Venedik, Mora ve Dalmaçya kıyılarını Osmanlı Devletine bırakmıştır.
- Böylece Akdeniz'de üstünlük Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.

4. TRABLUSGARP'IN FETHİ (1551):

- Rodos'un fethinden sonra Trablusgarp'a yerleşen Saint Jean şövalyelerinin elinden Trablusgarp da alındı.

5. CERBE DENİZ ZAFERİ (1560):

- Preveze yenilgisinin intikamını almak isteyen Haçlılar yeni bir donanma meydana getirdi.
- Osmanlı Donanması CERBE ADASINI kuşattığı sırada saldırdı.
- Buna rağmen savaş Osmanlı Devleti'nin galibiyeti ile sonuçlandı.

ÖNEMİ:

- Bu zafer Preveze'den sonra kazandığımız en büyük ikinci zaferdir.
- Bu zaferle Kuzey Afrika kıyılarındaki Osmanlı üstünlüğü kesinleşti.

6. MALTA KUŞATMASI (1565):

- Malta'ya yerleşen Saint Jean şövalyelerinin Akdeniz'de Müslüman gemilerine saldırması üzerine Malta kuşatılmıştır.
- Kuşatma sırasında TURGUT REİS şehit düşmüştür.
- Bunun üzerine kuşatma kaldırılmıştır.

7. SAKIZ ADASI'NIN FETHİ (1566):

- Anadolu'ya çok yakın olan bu ada Cenevizlilerin elinde idi ve bu ada için vergi veriyorlardı.
- Bu vergiyi kesince ada fethedildi.

ÖNEMİ: Böylece Batı Anadolu kıyılarının ve Boğazların güvenliği sağlanmıştır.

<https://tarihdersi.net/>

8. HİNT DENİZ SEFERLERİ:

- Coğrafi keşiflerin en önemlilerinden biri Hint Deniz yolunun keşfidir.
- Bu yolu keşfeden Portekizliler Hindistan'daki Müslümanlara zarar verince GÜCERAT hükümdarı Osmanlı Devletinden yardım istemiştir.

Hindistan'a 4 sefer yapılmıştır.

- MISIR VALİSİ SÜLEYMAN PAŞA,
- PİRİ REİS,
- MURAT REİS,
- SEYDİ ALİ REİS tarafından.

Seferler genel olarak BAŞARISIZ olmuştur. Yani Hint Okyanusundaki Portekiz egemenliği kırlanamamıştır.

BU BAŞARISIZLIĞIN NEDENLERİ

- Osmanlı Devleti'nin Hint Deniz Yolunun önemini kavrayamaması
- Seferlerin siyasi amaçlardan çok yardım amacıyla yapılması
- Osmanlı donanmasının okyanus koşullarına dayanıklı olmaması
- Hint Denzinin Osmanlı gemicileri tarafından tanınmaması
- Yardım isteyen Hint Müslümanlarının gereken desteği vermemesi

HİNT DENİZ SEFERLERİNİN SONUÇLARI

- Seferlerden istenilen sonuç alınamadı, Portekizliler Hint Okyanusu'ndan çıkarılamadı.
- Yemen, Aden ve bazı kaleler ile Habeşistan'ın bir kısmı Osmanlı topraklarına katıldı.
- Arap Yarımadası tamamen Osmanlı Devleti'nin egemenliğine girdi.
- Kızıldeniz ve Basra Körfezi, Osmanlı denetimine girdi.

KONU 5: SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ

(II. SELİM VE III. MURAT DÖNEMLERİ)

Sokullu Mehmet Paşa;

- Kanuni'nin son döneminde Sadrazam olmuş,
- Tüm II. Selim dönemi boyunca ve
- III. Murat döneminin ilk yıllarında bu görevi sürdürmüştür.
- Özellikle II. Selim'in devlet işleri ile ilgilenmemesi Sokullu Mehmet Paşa daha etkili bir hale getirmiş ve sayesinde devletin yükselişi devam etmiştir.

Sokullu Mehmet Paşa'nın, 1579 tarihinde ölümüyle Osmanlı Devleti'nde Yükselme döneminin bittiği, Duraklama döneminin başladığı kabul edilir.

ONUN SADRAZAMLIĞI DÖNEMİNE DENK GELEN ÖNEMLİ GELİŞMELER

1. KIBRIS'IN FETHİ (1571):

- Venediklilerin elinde bulunan Kıbrıs Osmanlı Devleti'nin Doğu Akdeniz egemenliğine gölge düşürüyordu.
- Ayrıca 3 taraftan Osmanlı topraklarının tehdit eder durumdaydı.
- Venedik'in Kıbrıs için ödediği vergiyi vermemesi üzerine Kıbrıs'ın fethine karar verildi.

KIBRIS'IN FETHİ İLE:

- Doğu Akdeniz'deki Osmanlı egemenliği kesinleşti.
- Baharat yolu güvenlik altına alındı.
- Anadolu'nun savunması için bir iç güvenlik hattı oluşturuldu.
- İNEBAHTI deniz bozgununa neden oldu.

2. İNEBAHTI DENİZ BOZGUNU:

- Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethi Avrupa'da büyük tepkiye neden oldu ve bir Haçlı donanması kuruldu.
- Osmanlı donanması İnebahtı denilen yerde büyük bir bozguna uğradı.

NOT:

- İnebahtı denizlerde uğradığımız dört büyük felaketten ilkidir.
 - Ayrıca Osmanlı, Avrupa ilişkileri açısından bir dönüm noktasıdır.
 - Avrupalıların gözündeki yenilmez Türk imajının yıkıldığı andır.
- Avrupalılar Türklerin de yenilebileceğini görmüştür. Bu yüzden İnebahtı Bozgunu Avrupalılar açısından son derece önemlidir.

DİKKAT: Bu iki gelişme tarihe Sokullu Mehmet paşa'nın Venedik elçisine yatığı benzetme ile geçmiştir. Sokullu Mehmet Paşa, Venedik elçisine hitaben: "**Siz bizim sakalımızı kestiniz. (İNEBAHTI), Biz ise sizin kolunuzu kestik (KIBRIS). Kesilen sakal daha gür bir şekilde tekrar çıkar. Ama kesilen kol tekrar geri gelmez.**" demiştir.

3. TUNUS'UN FETHİ (1574):

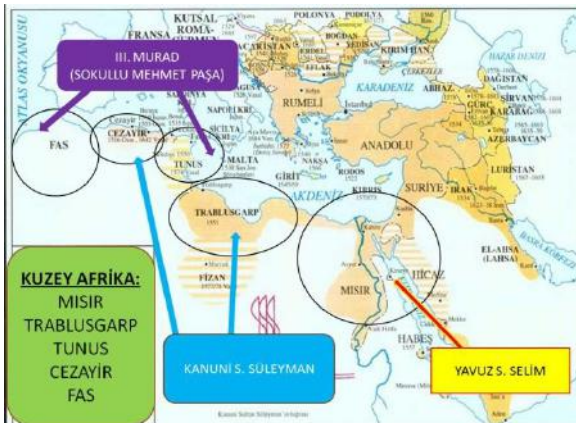
- İnebahtı'nda yakılan Osmanlı donanmasının yerine kısa sürede yenisi yapıldı.
- İnebahtı yenilgisini telafi etmek için Tunus İspanyollardan alındı.

4. LEHİSTAN'IN OSMANLI HİMAYESİNE ALINMASI (1575):

- Lehistan kralının ölmesi üzerine Fransa, Almanya ve Rusya nüfuz mücadelesine girdiler.
- Osmanlı devleti Fransa'nın desteğini alarak Erdel prensi Batıri'yi Lehistan kralı seçtirdi.
- Böylece Lehistan Osmanlı himayesine girdi.

BÖYLECE:

- Lehistan'ın Osmanlı himayesine girmesiyle Osmanlı Devleti'nin egemenlik sahası BALTİK DENİZİ'NE kadar ulaştı.

5. FAS'IN HİMAYE ALTINA ALINMASI (1578):

- Fas'ı ele geçirmek isteyen Portekizliler başta olmak üzere Haçlılarla yapılan Vadi-üs-seyl (Vadi-üs Sebil) savaşında Portekizliler Fas'tan atılmış ve Fas himaye altına alınmıştır.

BÖYLECE:

- Osmanlı egemenliği ATLAS OKYANUSUNA kadar ulaşmıştır.
- KUZEY AFRİKA'NIN fethi tamamlanmıştır.

6. SOKULLU MEHMET PAŞA'NIN KANAL PROJELERİ

SÜVEYŞ KANALI PROJESİ:

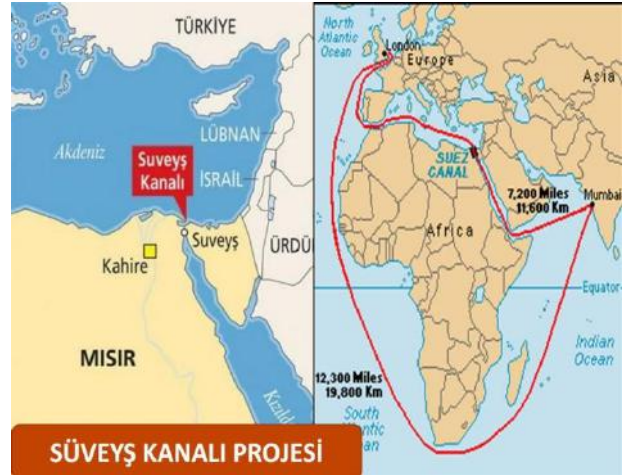
- Sokullu Mehmet Paşa **Akdeniz ile Kızıldeniz'i** birbirine bağlayacak bir kanal açmayı planlamıştır.

Böylece:

- Baharat yolu ve Akdeniz ticareti tekrar canlanacak,
- Hint deniz yolu için Portekizlilerle yapılan mücadelede Akdeniz'deki donanmadan yararlanılabilecekti.

Sonuç:

- Proje tasarı aşamasında kalmış,
- Aynı kanal 1869'da Fransızlar tarafından açılmıştır.

DON-VOLGA (İTİL-TEN) PROJESİ:

- Sokullu Mehmet paşa Don ve Volga nehirlerinin birbirine en çok yaklaştığı noktada bir kanal açarak **Karadeniz ve Hazar Denizini** birbirine bağlamayı amaçlamıştır.

Böylece:

- İpek yolu ticareti yeniden canlanacak,
- İran'la yapılan savaşlarda donanmadan yararlanılabilecek,
- Orta Asya Türkleri ile irtibat sağlanabilecek,
- Rusların güneye inmelerine engel olunacaktı.

Sonuç:

- Belirlenen kanal mesafesinin üçte biri kazılmasına rağmen, mevsimin kışa yaklaşması, asker arasında erzak sıkıntısı ve Kırım Hanının isteksiz davranması nedeniyle Don – Volga projesi yarıda kaldı.
- Don – Volga kanalı 1952 yılında Ruslar tarafından gerçekleştirilmiştir.

KARADENİZ-MARMARA KANAL PROJESİ:

- Sokullu Mehmet Paşa İzmit körfezi, Sapanca gölü, Sakarya nehri arasına bir kanal açarak **Karadeniz'i Marmara denizine** bağlayacak ikinci bir boğaz açmayı planlamıştır.

Böylece:

- İstanbul boğazının yükü hafifleyecek, Doğu Karadeniz'den gelecek kereste bu yolla taşınacaktı.

Sonuç:

- Bu proje hiçbir zaman hayata geçirilmemiştir.

KONU 6: 15. VE 16. YÜZYILLARDA AVRUPA

- İstanbul'un fethi ile Yeni Çağ'ın başladığı kabul edilir. Bu çağın başlangıcına denk gelen 15-16. Yüzyıllarda günümüz Avrupa'sının temellerinin atıldığı çok önemli gelişmeler meydana gelmiştir.

Bunlar:

- Teknolojik gelişmeler
- Feodalite'nin çözülüşü
- Coğrafi keşifler
- Rönesans
- Reform

TEKNOLOJİK GELİŞMELER:

BARUT:

- Avrupalılar, Haçlı seferleri sırasında barut'u Müslümanlardan öğrendiler.
- Barutun ateşli silahlarda kullanılmaya başlaması ve İstanbul'un fethi sırasında top teknolojisinde meydana gelen gelişme (güçlü ve sağlam surların bile toplarla yıkılabileceğinin anlaşılması)
- Feodalite'nin yıkılışı** sebeplerinden birisi olmuştur.

PUSULA:

- Avrupalılar, Haçlı seferleri sırasında Pusulayı (usturlap) Müslümanlardan öğrendiler.
- Ayrıca pusuladaki sapma açısını hesapladılar.
- Pusula sayesinde açık denizlere güvenle açılabilirdiler.
- Buda **Coğrafi keşiflerin** sebeplerinden birisi oldu.

KÂĞIT VE MATBAA:

- Avrupalılar Endülüs Müslümanlarından kağıt yapımını, Haçlı seferleri sırasında matbaayı öğrendiler.
- Böylece çok sayıda kitap basılabildi. Bilgi herkesin kolayca ulaşabileceği bir hale geldi.
- Bu **Rönesans ve Reform**'un sebeplerinin en önemlisi oldu.

FEODALİTE'NİN ÇÖZÜLÜŞÜ

<https://tarihdersi.net/>

- Feodalite (Derebeylik), Kavimler Göçü'nden itibaren Avrupa'da ortaya çıkan ve nerdeyse bin yıl devam eden siyasi rejimin ve sosyal tabakalaşmanın adıdır.
- Feodalite toprak egemenliğine dayalı federal bir yönetim sistemidir.
- Bu sistem 15. Yüzyıldan itibaren birçok sebepten ötürü zayıflamaya başlar.

BU SEBEPLER:

- Haçlı seferlerine katılan derebeyleri ya hayatlarını ya da servetlerini kaybetti. Derebeyleri azaldıkça merkezi krallıklar güçlenmiştir.
- İstanbul'un fethi sırasında top teknolojisinde meydana gelen gelişme (güçlü ve sağlam surların bile toplarla yıkılabileceği anlaşıldı.)

- Coğrafi keşifler iki açıdan feodalite zarar vermiştir:
 1. Keşifleri finanse eden Krallar bulunan yerlerden çok büyük zenginlik elde ederek güçlendiler.
 2. Keşiflerle birlikte toprak yerini para ve ticarete bıraktı. Böylece derebeyleri güç kaybederken burjuvalar onların yerini almaya başladı.
- Çifte Gül Savaşları:** İngiltere Kralı ile İngiliz derebeyleri arasında yapılan bu iç savaşı Kral kazandı ve güç kazandı.
- Yüzyıl Savaşları:** İngiltere ve Fransa arasında yapılan bu savaşta Fransa yenildi. Fransa'daki derebeylerinin güçten düşmesine, Kralın güçlenmesine neden oldu.

FEODALİTENİN ZAYIFLAMASININ SONUÇLARI

- Bu siyasi değişim süreci Katolik Kilisesi'nin çıkarlarına uymuyordu. Çünkü feodal sistemin bölünmüşlüğünden en iyi yararlanan kurum kiliseydi. Kralların güçlenmesi, feodal yapıyı siyasi güç olarak kullanan kilisenin de siyasi otoritesini kaybetmesi anlamına geliyordu. Orta Çağ Avrupa'sında papalık, dinin merkezi olmasının dışında siyasi güce de sahipti. Krallar papanın elinden taç giyerdi. Böylece otoriteleri papa tarafından verilmiş olurdu. Fakat XV. yüzyılda feodal sistemin zayıflaması, kralların papalara karşı üstünlük sağlanması Avrupa'nın siyasi ve sosyal yaşamında büyük değişikliklere yol açtı.
- Avrupa'da yeni değerler önem kazandı. Krallar güçlerini artırmak için keşifleri ve bilimsel faaliyetleri desteklediler.
- Bu da Coğrafi Keşiflere, Rönesans ve Reforma neden oldu.

COĞRAFİ KEŞİFLER

NEDENLERİ:

- Önemli ticaret yolları (İpek-Baharat) Türklerin eline geçmişti. Avrupalı tüccarlar Doğu'nun (Asya'nın) zenginliklerine ilk elden ulaşmak istiyordu.
- Teknolojik gelişmelerle pusula pratik hâle getirilip kullanılmaya başlandı.
- Coğrafya bilgisi gelişti.
- Avrupalılar açık denizlere dayanıklı, yelkenli ve hızlı gemiler yaptılar.
- Ayrıca Avrupalıların dünyayı öğrenmek ve Hristiyanlığı yaymak istemeleri

BAŞICA KEŞİFLER:

Amerika kıtasının keşfi:

- Cristof Colomb Amerika kıtasına ilk ulaşan Avrupalı denizcidir.
- Ancak gittiği yerin yeni bir kıta olduğunu fark edemedi.
- Bunu ilk fark eden kişi Amerigo Vespuçi oldu.

Hint deniz yolunun keşfi:

- Portekizli denizci Bartelmi Diaz Afrika Kıtasının batı sahillerini dolaşarak en güney ucuna ulaştı. (Ümit burnu / Fırtınalar burnu).

- Bir başka Portekizli denizci Vasco dö Gama aynı yoldan ilerleyerek Hindistan'ın Kaliküt limanına ulaştı. Böylece Hint deniz yolu keşfedildi.

Dünyanın yuvarlak olduğunun ispatı:

- Macellan, Dünyanın yuvarlak olduğunu ispatlamak için yola çıktı. Ancak Yolculuk sırasında öldü.
- Onun başlattığı seyahati filosunun ikinci kaptanı Del Kano tamamladı.

SONUÇLARI:

- Yeni ülkeler, medeniyetler, bitki ve hayvan çeşitlerinin varlığı öğrenildi.
- Avrupa ülkeleri yeni pazarlar buldu.
- Sömürge imparatorlukları ortaya çıktı.
- Ticaret yollarının güzergâhı değişti. Akdeniz limanları önem kaybederken Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazanmaya başladı.
- Keşfedilen yerlere Avrupa'dan göçler oldu. Böylece Hristiyanlık yayılma alanı buldu.
- Coğrafi keşifler, Avrupa'nın ekonomik yapısında büyük değişikliklere neden oldu. Değerli madenlerin yeni kıtalardan Avrupa'ya gelişiyle bu zamana kadar zenginlik ölçüsü olan toprak, yerini altın ve gümüşe bıraktı.
- Soylular eski imtiyazlarını kaybettiler. Ticaretle uğraşan burjuva sınıfı zenginleşti.
- Keşifleri destekleyen krallar güçlendi ve kilisenin etkisi azaldı.
- Avrupa'nın zenginleşmesi ile sanata ve bilime değer veren Mesen sınıfı oluştu. (Rönesans'a neden oldu.)
- Kiliseye duyulan güven azaldı. (Reform'a neden oldu.)
- Keşifler insanlar üzerinde merak, araştırma ve yeni şeyler keşfetme arzusu uyandırdı. Bu durum Avrupa'nın bilim, düşünce ve dinî hayatında önemli değişikliklere yol açtı. Keşiflerden sonra, başta İtalya olmak üzere Avrupa'da düşünce ve kültür hareketleri başladı. (Rönesans-Reform)

COĞRAFI KEŞİFLERİN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİSİ:

- Önemli ticaret yollarının güzergâhı değişti. Böylece Osmanlı Devleti büyük miktarda gümrük gelirini kaybetti
- Keşfedilen yerlerden Avrupa'ya büyük miktarda değerli maden geldi. Bu madenin Osmanlı ülkesine girmesi **Enflasyonun** ortaya çıkmasına neden oldu.
- Dünya'daki ekonomik sistem değişti. Orta Çağ'da güç ve zenginlik kaynağı toprak idi. Şimdi onun yerini para aldı. Yani artık insanlar ve devletler daha fazla para kazanmak adına üretim ve ticaret yapmaya başladılar. (**Merkantilizm**) Osmanlı Devleti buna adapte olmakta zorlandı.

<https://tarihdersi.net/>

RÖNESANS (YENİDEN DOĞUŞ)

- Kelime anlamı yeniden doğuş olan, XV ve XVI. yüzyıllarda Avrupa ülkelerinde görülen bilim, güzel sanatlar ve edebiyat alanındaki gelişmelerin tümünü ifade eder.
- Esasen Avrupalıların Orta Çağ boyunca unuttukları Antik Yunan ve Roma uygarlıklarının felsefesine geri dönüşünü ifade eder.

Hümanizm:

- Orta Çağ Avrupa'sının baskıcı Skolâstik düşüncesine karşı çıkarak, insan ve doğa sevgisini temel alan düşünce sistemidir.
- Hümanizm İtalya'da, edebiyatta ortaya çıkmıştır. Hümanizm edebiyatla sınırlı kalmamış mimari ve güzel sanatları da etkilemiştir.

RÖNESANS'IN İTALYA DA BAŞLAMASININ NEDENLERİ:

- İtalya'nın İslam uygarlıklarıyla yakın ilişki içinde olması,
- İstanbul'un fethinden sonra İtalya ya giden bilginlerin Latince eserleri çevirmeleri,
- Zengin şehir devletlerine sahip olan İtalya'da bilimsel ve kültürel çalışmaların desteklenmesi, (Mesen sınıfı)
- İtalya'nın ticaret merkezi olması, değişik medeniyetlerle sürekli bir etkileşim içinde olması.

RÖNESANS'IN NEDENLERİ:

- Haçlı Seferleri ile Müslüman dünyasından öğrendikleri matbaayı geliştirmeleri,
- Coğrafi keşiflerle zenginleşen Avrupa'da sanatı ve sanatçıyı koruyan Mesen sınıfının oluşması,
- Kiliseye duyulan güvenin azalması ve Skolâstik düşüncenin önemini kaybetmesi,
- Yetenekli sanatçı ve bilim insanlarının yetişmesi,
- Eski Yunan, Roma (antikite) ve İslam medeniyetine ait eserlerin incelenmesiyle akılcı düşüncenin ortaya çıkması.

RÖNESANS'IN ÜLKELERE GÖRE GELİŞİMİ	
İTALYA	Rönesans İtalya'da en çok sanat alanında ön plana çıkmıştır. Resim, mimari ve güzel sanatlarda birçok eser yapılmıştır. Özellikle Leonardo da Vinci (Vinci) Mona Lisa portresi, Milano'da bir manastırdaki Son Akşam Yemeği ve birçok şehir planı gibi çalışmalar yapmıştır. Diğer önemli sanatçılar ise Michelangelo (Mişelancelo) ve Rafael (Rafeel)'dir.
ALMANYA	Almanya'da Rönesans'ın etkisiyle Erasmus, Röklen ve Luther (Luter) gibi hümanistler dini metinleri incelemeye başladılar. Luther, İncil'i Almancaya çevirdi. Bu çalışmalar Reform hareketlerine zemin hazırladı.
İNGİLTERE	İngiltere'de edebiyat alanında Shakespeare (Şekspir); Hamlet, Makbet, Otello, Kral Lear adlı tiyatro eserlerini yazmıştır.
FRANSA	Fransa'da kralların desteğiyle başlayan Rönesans hareketleri birçok alanda etkisini göstermiştir. Eski Yunan ve Roma eserleri tercüme edilmiştir. Montaigne (Monteyn) Rönesans döneminde yetişmiş ve önemli edebi eserler yazmıştır.
POLONYA	Rönesans Polonya'da daha çok bilimsel alanda etkili olmuştur. Kopernik, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü açıklamıştır.

RÖNESANS'IN SONUÇLARI:

- Avrupa'da resim, heykel, edebiyat ve mimari en üst düzeyde gelişme gösterdi.
- Eski eserler ve daha önce papaların çevirisine izin vermedikleri İncil, Latince'den Avrupa dillerine çevrilerek okunduğu için kiliseye ve din adamlarına duyulan güven sarsıldı. Böylece Reform hareketlerine zemin hazırlandı.
- Skolâstik düşünce yıkılarak yerini deney ve gözleme dayalı pozitif düşünceye bıraktı.
- Pozitif ve özgür düşünce, bilim alanında yeni buluşların ortaya çıkmasına yol açtı.

NOT: Rönesans Avrupa dışında görülmedi.

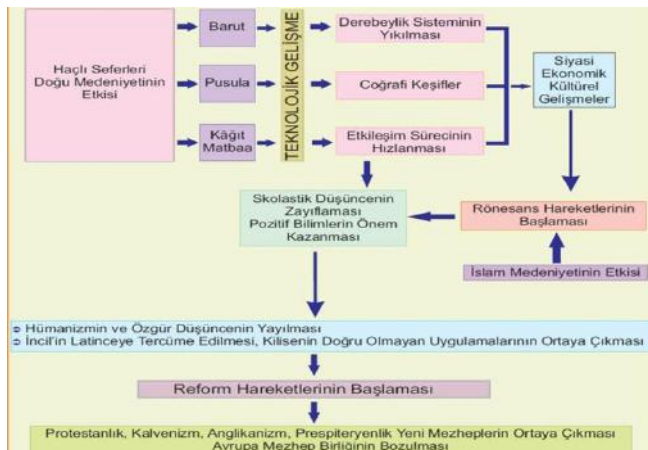
RÖNESANS'IN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİSİ:

- Osmanlı Devleti, XV ve XVI. yüzyıllarda bilim, teknik ve mimaride Avrupa'dan çok ileri düzeydeydi. Bu sebeple Osmanlı Devleti Avrupa'da yaşanan bu gelişmelerden yararlanma ihtiyacı duymadı.
- Ancak Avrupa devletleri, Rönesans'ın etkisiyle oldukça hızlı bir gelişme süreci yakalamış oldu.

REFORM:

Kelime anlamı olarak reform, esasa bağlı kalınarak yeniden düzenleme ve geliştirme anlamında kullanılır.

Kavram olarak ise XVI. yüzyılda Almanya'dan başlayarak öncelikle Hristiyan Katolik dünyasını etkisi altına alan, Hristiyanlık inancını yeniden yorumlama ve tanımlama hareketidir.

REFORM'UN NEDENLERİ:

- Papalar, inananlar üzerinde aşırı bir denetim mekanizması oluşturarak bir din adamından çok bir imparator gibi hareket ediyorlardı.
- Avrupa topraklarının büyük bölümüne kilise aracılığıyla sahip olan papalar zenginlik ve lüks içinde yaşıyorlardı. Geniş halk kitleleri ise kilisenin ekonomik uygulamaları altında fakirliğe mahkûm edilmişti.
- Papalar ve din adamları Endülûjans adı verilen belge karşılığı Tanrı adına insanları bağışlayabiliyor, Kişileri Aforoz ederek dinden çıkartıyorlardı.
- Papalar aynı zamanda siyasi güce de sahiptiler. Kralların papanın elinden taç giyip otoritesini onaylatması bunun en önemli göstergesiydi.

REFORM'UN GELİŞİMİ

- XVI. yüzyılın başlarında büyük hümanist bilgin Erasmus da ahlaki yozlaşmaya ve boş inançlara karşı Katolik Kilisesi'nde liberal bir reformun gerekliliğini savunmuştu.
- Martin Luther, 1517'de Wittenberg Kilisesi'nin kapısına doksan beş maddeden oluşan bildiri metnini astı. (Metin protesto ediyorum diye başlıyordu.)
- Papalık ve Katolikliği savunan Roma – Cermen İmparatorluğu'yla Luther'i savunan Alman prenslikleri arasında yaşanan çatışmalar sonunda Katolikler, Augsburg (Ogsburg) Antlaşması'yla (1555) Protestan mezhebinin varlığını resmen kabul ettiler.
- Luther'in fikirleri bütün Avrupa'da yayılmaya başladı. Fransa'da Reform hareketleri kanlı çatışmalara neden oldu Kalven'in başlattığı Kalvenizm, Nant Fermanı ile resmen tanındı.
- Reformu İngiltere'de Kral VIII. Henry başlattı. Anglikan Kilisesi'ni kurarak Katolik Roma Kilisesi'yle bağlarını kopardı.
- Ayrıca İskoçya'da Presbiteryenlik, İsveç, Norveç, Danimarka'da Protestanlık mezhebi kabul edildi.

REFORM'UN SONUÇLARI

- Avrupa'da mezhep birliği parçalandı. Katolikliğin yanında Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm, gibi yeni mezhepler ortaya çıktı.
- Papaların ve din adamlarının saygınlığı azaldı. Katolik kilisesinin otoritesi sarsıldı. Bozulan imajını düzeltmek için kendi içinde düzenlemeler yaptı.
- Papa krallar üzerindeki etkisini kaybetti.
- Kilise, topraklarını büyük ölçüde kaybetti.
- Eğitim ve öğretim kilisenin elinden alınarak laik eğitim sistemi kuruldu.
- Kültürel bilimsel gelişmelerde kilise etkisinin azalmasıyla daha serbest bir ortam oluştu.

REFORM'UN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİLERİ

- Kanuni dönemine rastlayan Reform hareketleri Osmanlı Devleti tarafından yakından takip edildi. Avrupa'da Hristiyan birliğinin parçalanması Osmanlı Devleti'nin önem verdiği bir konuydu. Bu nedenle Luther'in faaliyetleri Kanuni tarafından desteklendi.
- Reform Osmanlı Devleti'nde bulunan gayrimüslimler arasında yaşanmadı. Bunun en önemli nedeni ise Osmanlı Devleti'nin Hristiyan halka geniş haklar vermesidir. Osmanlı Devleti Ortodoks din adamlarının halk üzerinde baskı oluşturmalarına izin vermemiş, böylece ruhban sınıfının siyasi güç elde etmesi engellenmiştir. Onları din ve eğitim işlerinde serbest bırakmıştır.
- Ayrıca Avrupa'da kanlı mezhep savaşları yaşanırken Osmanlı toplumu içindeki Hristiyanlar refah ve mutluluk içinde yaşamışlardır.

DİKKAT: Bu gelişmeler genelde Neden-Sonuç ilişkisi açısından soru olarak karşımıza çıkar. Bu konuda dikkat etmemiz gereken husus şudur: Merkezi krallıkların güçlenmesi, Coğrafi Keşifler ve Rönesans aşağı yukarı aynı dönemlerde yaşanan gelişmelerdir ve birbirlerine etki ederler. (Reform Hariç) Reform ise bunlardan daha sonradır ve ortaya çıkmasında diğer gelişmeler etkilidir.

HAZIRLAYAN:
SERDAR BAYRAK
TARİH ÖĞRETMENİ
<https://tarihdrsi.net/>